

بررسی رابطه بین میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور

استان کرمانشاه

بهمن سعیدی*، مریم اسلام پناه**، آزاد دارابی (نویسنده مسئول)***
* استادیار دانشگاه پیام نور
** هیات علمی دانشگاه آزاد کرمانشاه
*** کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی مدرس دانشگاه پیام نور

دریافت: 1391/07/05

پذیرش: 1391/11/03

چکیده

دانشجویان رابطه وجود دارد؟ 4- آیا بین کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ 5- آیا بین میزان استفاده از اینترنت با سطوح مشارکت اجتماعی رابطه وجود دارد؟ نتایج این پژوهش بیانگر آن است که در جواب سؤال اول بین میزان مهارت استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد. در جواب سؤال دوم بین مکان و میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. در جواب سؤال سوم بین قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی با مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. در جواب سؤال چهارم بین کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی با مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. در جواب سؤال پنجم بین میزان استفاده از اینترنت با سطوح مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. در مجموع یافته‌ها نشان می‌دهد بین اینترنت و مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: اینترنت، حوزه عمومی، مشارکت اجتماعی، دانشجویان پیام نور.

این تحقیق با هدف بررسی رابطه بین استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان کرمانشاه می‌باشد. روش تحقیق در این مطالعه توصیفی به روش پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را 28834 نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور استان کرمانشاه در سال 1389 تشکیل می‌دهند. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان 380 نفر است که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شده‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات یک پرسشنامه‌ی استاندارد شده می‌باشد که روایی آن با اعمال نظر صاحب نظران و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ (0/89) تعیین گردیده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل همبستگی پیرسون استفاده شده است. این پژوهش دارای یک سؤال کلی و پنج سؤال جزئی می‌باشد که عبارتند از: سؤال کلی: آیا بین میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ و سوالات جزئی: 1- آیا بین میزان مهارت استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ 2- آیا بین مکان و میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ 3- آیا بین قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی با مشارکت اجتماعی

پست الکترونیک: Bahman_Saeidipour@yahoo.com

Eslampanahm@yahoo.com

max_m1985@yahoo.com

The Study of the Relationship Between the Rate of Internet Use and the Social Participation of Students in Payame Noor University of Kermanshah

Bahman Saeedi*, Maryam Islampanah**, Azad Darabi ***

* Assistant Professor in Payam-e-Noor Univerity

**Faculty member of Kermanshah Azad University

Receipt: 2012/08/26

Acceptance: 2013/01/22

Abstract

This study investigated the relationship between the use of internet and the social participation of students in Payame Noor University of Kermanshah. The research method in this study is based on survey methodology. Statistical population consisted of 28,834 students of Payame Noor University of Kermanshah in academic year 1389. The sample size gained 380 based on Morgan's table and it was selected using cluster sampling. Data collection tool was a standardized questionnaire that its validity has been determined based on experts' ideas and its reliability confirmed using Cronbach's Alpha (0/89). Pearson's correlation analysis was used for data analysis. This research includes one primary question and five subsidiary questions. The general question is: Is there any relationship between the Internet use and the social participation of students? The results indicated that there is no

significant relationship between the level of Internet skills and the social participation. The other results are: a- there is a significant relationship between the location and extent of internet use and the social participation. b- There is a significant relationship between the capability and potential of the Internet as a public domain and the social participation. c- There is a significant relationship between the quality of information sources and the social participation. d- There is a significant relationship between the extent of internet use and the social participation. In sum, the findings show that there is a significant relationship between the Internet use and the social interaction.

Key words: Internet, Public domain, student's participation, Payame Noor.

Email: Bahman.Saeidipour@yahoo.com

Eslampanahm@yahoo.com

max_m1985@yahoo.com

مقدمه

یک «جماعت مجازی» به برقراری ارتباط روزمره با دیگر اعضای شبکه از طریق «کنفرانس از راه دور» پست الکترونیک و گروه های خبری ویژه می‌پرداخت، نتیجه تجربیات خود را در تدوین نظریه‌های درباره تأثیرات شبکه اینترنت در تقویت و تحکیم دموکراسی و ایجاد اشکال جدیدی از مشارکت سیاسی شهروندان در یک «حوزه عمومی مجازی» به کار گرفت.

ایده اصلی کتاب راینگولد این است که اینترنت شاید عصر جدیدی از دموکراسی مشارکتی و شورایی را در مقام حوزه عمومی سیاسی پدید آورد. وی معتقد است که «جماعات مجازی در حال رشد در اینترنت می‌توانند به شهروندان در احیای ابعاد از دست رفته دموکراسی و ایفای نقش جدی تر مردم در فرآیند سیاسی کمک کنند» (Rheingold, 1994: 7).

«دنيس گي نور» از محققان رشته ارتباطات سیاسی دانشگاه «جرج تاون» آمریکا از جمله کسانی است که مفهوم حوزه عمومی را برای مطالعه جامعه شناسی در ارتباطات رایانه ای و اینترنت کاملاً مناسب می‌داند. وی در تحقیق خود ابعاد مثبت و منفی تأثیرات سیاسی و اجتماعی اینترنت را در نظر گرفته و با اشاره به عوامل مؤثر بیرونی و برخی محدودیت های ذاتی شبکه اینترنت در کنار عوامل مثبت و رهایی بخش به این جمع بندی می‌رسد که «اینترنت ذاتاً دارای قابلیت آزادی بخش حوزه عمومی است ولی عوامل بیرونی و غیرذاتی نظیر منافع صاحبان قدرت در حوزه دولت و بنگاه های اقتصادی و صنایع ارتباطات و سرگرمی ممکن است این پتانسیل را تضعیف و محدود کنند» (Gaynor, 1996:77).

به اعتقاد «گی نور»، «قدرت های مسلط سیاسی و اقتصادی در صدد تحمیل سلطه خود بر اینترنت همانند رسانه های سنتی هستند و این امر ایجاد حوزه عمومی واقعی را در اینترنت به چالشی دشوار برای شهروندان مبدل می‌سازد» (Gaynor, 1996:78).

«روری اویراین» در «جامعه مدنی، حوزه عمومی و اینترنت» با توسل به مفهوم حوزه عمومی به عنوان

ویژگی های اینترنت موجب تمرکززدایی، سهولت دسترسی، هزینه پایین و مرز ناپذیری می‌شود، به صورتی که در اینترنت یک قدرت فرماندهی و یا کنترل کننده مرکزی وجود ندارد. دسترسی و استفاده از اینترنت برای گروه های مختلف جمعیت شناختی آسان است و برای دسترسی نیاز به اطلاعات و مهارت چندانی نیست [1]. پیدایش اینترنت به معنای این است که هرکس می‌تواند با حداقل تلاش و دشواری، با دیگران ارتباط برقرار کند و دانش و دیدگاه هایش را برای طرف مقابل و یا جمعیتی کثیر منتشر سازد. از این لحاظ، اینترنت می‌تواند وسیله پایداری جهت تقویت گفتگوی عمومی در مورد طیف وسیعی از مسائل مربوط به خیر مشترک باشد (اوبرین¹، 2003، 75) [2]. شبکه اینترنت در مقایسه با رسانه های سنتی دارای امکانات ذاتی خاص و منحصر به فردی چون تعاملی بودن، فراگیری و عدم تمرکز، برخورداری از فضای گفتمانی است که به مردم امکان می‌دهد تا از آن برای گفتگو و مباحثه استفاده کنند. همچنین بر خلاف رسانه های سنتی، رسانه‌های همچون اینترنت فاقد مرکزیت و در نتیجه کنترل ناپذیر است و لذا در دسترس همگان قرار دارد (استنلی² و ویر³، 2008 : 58) [3]. اینترنت، همچنین به مردم امکان می‌دهد که نه تنها مصرف کننده اطلاعات، بلکه تولید کننده آن نیز باشند. افراد به کمک اینترنت می‌توانند به اطلاعات مورد نیاز خود دسترسی پیدا کنند و فارغ از محدودیت های جغرافیایی و زمانی و نظارت عمومی به گفتگو با یکدیگر بپردازند. همچنین این امکان وجود دارد که شهروندان بر حکومت و نهادهای اجتماعی و نمایندگان منتخب خویش نظارت مستمر داشته باشند.

«هوارد راینگولد» یکی از نخستین و معروف ترین پژوهشگرانی است که در طی یک دهه اخیر و در اوایل دهه 90 میلادی در نخستین مراحل جهانی شدن شبکه اینترنت به بررسی تأثیرات این شبکه بر زندگی سیاسی پرداخته است. راینگولد که از سال 1985 به عنوان عضو

1. Obrien
2. Stanley
3. Wear

ویژه اینترنت کدام یک از رویکردهای نظری، روش های مطالعه و ابزارهای مفهومی و مدل های تحلیلی مناسب یا مناسب تر هستند. آیا رویکردهای نظری و مدل ها و روش های سستی به کار گرفته شده است برای مطالعه و تحقیق درباره شبکه های رایانه ای و فضاهای مجازی نیز قابل استفاده است؟ و در صورتی که پاسخ مثبت باشد کدام یک از رویکردها و مدل ها و روش ها توانایی بیشتری در این زمینه دارند؟ پاسخ های داده شده به این پرسش ها تحت تأثیر دو متغیر قرار داشته است؛ تعلق خاطر و وابستگی پژوهشگران به یکی از مکاتب فکری رایج یا رویکردهای سستی در مطالعات رسانه ای و دیگر ویژگی های خاص و متمایز کننده ارتباطات رایانه ای و اینترنت از رسانه ها و ابزارهای ارتباطی سستی همچون رادیو، تلویزیون و مطبوعات. در حقیقت نقش متغیر دوم در تعیین مسیر مطالعات علمی در سال های اخیر در حال افزایش بوده و متغیر نخستین را نیز تحت تأثیر قرار داده است. زیرا نویسندگان وابسته به رویکردهای مختلف نظری را به تلاش و تکاپو برای توسعه مدل های مفهومی و رو و کیفیت استفاده از اینترنت، با میزان مشارکت اجتماعی کاربران تأثیرگذار است؟ روش های تحقیق خود به منظور تطبیق آنها با خصوصیات ارتباطات نوین رایانه ای واداشته است. در این زمینه گروهی از پژوهشگران با این اعتقاد که شبکه های جدید رایانه ای امکان برقرار شدن شیوه های نوینی از ارتباطات دوسویه، مستقیم، آزاد و عقلانی را برای مردم پدید آورده اند، استفاده از مدل نظری (بورگن هابرماس¹) درباره (حوزه عمومی) را در تحلیل و مطالعه اینترنت و تاریخ جهان گستر مناسب ترین رهیافت تشخیص داده اند. حال آن که برخی از محققان این مدل نظری را برای مطالعه ابزارهای نوین ارتباطی نارسا می دانند.

با توجه به این که پژوهشی در کشور مستقیماً به مطالعه تأثیرات متقابل اینترنت و مشارکت اجتماعی نپرداخته است و اگر هم پرداخته شده به صورت جزئی بوده است، و نیز اهمیت آن در هر جامعه و نقش مهمی که اینترنت در جریان های جهانی دارد به همین منظور به

عنصر اساسی جامعه مدنی که سازمان های سیاسی و مدنی متشکل از شهروندان را نمایندگی می کند، این سازمان ها را در برابر بخش عمومی (دولت) و بخش خصوصی (بنگاه های اقتصادی) قرار داده و چنین استدلال می کند که «قدرت فزاینده سازمان ها و بنگاه های اقتصادی در جوامع سرمایه داری موجب کاهش روزافزون مشارکت دموکراتیک شهروندان در امور جامعه شده است» (O'Brien, 1999: 14).

به گفته وی «بنگاه ها در جهت متمرکز کردن توجه مردم به مصرف گرایی از رسانه های مدرن به ویژه تلویزیون که رسانه ارتباطی بسیار قدرتمندی است سود می برند؛ لذا رسانه های رایج عملاً از هر گونه پتانسیل رهایی بخش و دموکراتیک خالی شده اند» (O'Brien, 1999: 19). «اوبراین» ضمن بحث درباره ماهیت و اهمیت حوزه عمومی در زندگی سیاسی بر لزوم توجه به این مفهوم در بررسی سیاسی و اجتماعی اینترنت تأکید می کند زیرا «اینترنت می تواند مباحثه عمومی را به عنوان موتور محرک دموکراسی احیا کند» (O'Brien, 1999: 23).

ایده حوزه عمومی به عنوان مدل نظری پژوهش در ارتباطات رایانه ای و اینترنت

مباحث جدید علمی در رشته های سیاست و ارتباطات توجه روزافزونی به تأثیرات بالقوه مثبت یا منفی فن آوری های ارتباطی نوین به ویژه اینترنت در تحولات اجتماعی و سیاسی جوامع نشان می دهد. امروزه توجه به این موضوع به سرعت در حال رشد و شکوفایی است و تعداد کتب، مقالات، رساله های دانشگاهی و دوره های آموزشی که برای پاسخگویی به سؤالات مربوط به نقش اینترنت در اجتماع تألیف و یا تشکیل شده، در حال افزایش است. به رغم توجه پژوهشگران علوم اجتماعی و سیاسی، ارتباطات و جامعه شناسی به بررسی و مطالعه ابعاد مختلف ارتباطات نوین رایانه ای و شبکه اینترنت و استقبال روزافزون از آنها، این مطالعات هنوز در مراحل نخستین خود است. اولین و مهمترین پرسشی که پژوهندگان در این عرصه با آن روبرو شده اند این بوده که برای تحقیق و مطالعه در زمینه ارتباطات رایانه ای و به

1.Habermas

آموزش و یادگیری

فصلنامه علمی پژوهشی / سال اول / شماره اول

Vol .1- No.1 / Winter 2013

این مسئله می‌پردازیم تا موضوع پژوهشی هم بکر و جدید و هم تحقیقی شاید مؤثر در اجتماع کشور ما به خصوص قشر دانشجویی ما باشد. بنابراین سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا میزان و کیفیت استفاده از اینترنت، با میزان مشارکت اجتماعی کاربران تأثیرگذار است؟

جدول 1. سوابق تحقیقاتی در زمینه اینترنت و مشارکت اجتماعی

ردیف	موضوع پژوهش	نام پژوهشگر	سال پژوهش	نتایج پژوهش	تحلیل پژوهش
1	مطالعه استفاده از اینترنت و گرایش دانشجویان به ارزشهای سیاسی	محمد حسین حسینی	1382	اینترنت در تقویت برخی از ارزش های سیاسی مثل آزادی بیان مؤثر است.	نتایج این مطالعه تنها به سنجش ارزش های سیاسی و به خصوص آزادی بیان در فضای مجازی پرداخته است و در سطح نگرش ها، کنش های سیاسی، تصمیم گیری ها و دانش سیاسی در فضای مجازی مطالعه ای انجام نداده است، در حالی که پژوهش حاضر به مطالعه مشارکت اجتماعی به صورت کلی می پردازد که مشارکت سیاسی نیز بخشی از آن می باشد.
2	مطالعه الگوی کاربران اینترنت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن	احمد گنجی	1384	نتایج این پژوهش حاکی از آن است که نوجوانان و جوانان از تمایل متوسطی به الگوی اطلاعاتی استفاده از اینترنت برخوردارند و در این حال، تمایل آنها به الگوی ارتباطی از اینترنت نیز متوسط رو به پایین می باشد.	در این مطالعه تنها به مطالعه الگوی کاربران اینترنت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن پرداخته است و بعد میزان و کیفیت استفاده از اینترنت و رابطه آن با مشارکت اجتماعی در ایران را نادیده گرفته و به مطالعه آن نپرداخته است.
3	مطالعه میزان و کیفیت استفاده از اینترنت در ایران و تأثیر آن بر میزان مشارکت سیاسی	احسن حقگوئی	1387	نتایج این پژوهش نشان می دهد که 56 درصد افراد مورد مطالعه در سطح متوسط به فعالیت سیاسی می پردازند، اینترنت می تواند نقشی بسیار متفاوت در کنش سیاسی افراد ایفا کند.	این پژوهش تنها به مطالعه تأثیر اینترنت بر مشارکت سیاسی پرداخته است که در مقایسه با پژوهش حاضر به مطالعه مشارکت اجتماعی به صورت کلی می پردازد که مشارکت سیاسی نیز بخشی از آن می باشد.
4	اثرات اینترنت بر مشارکت سیاسی	جی وودی استنلی و کریستوفر ویر	2008	نتایج این پژوهش نشان می دهد که مشارکت مردم در اثر استفاده از اینترنت در تصمیم گیری های سیاسی به خصوص شرکت در انتخابات افزایش می یابد.	این مطالعه در پی روشن نمودن ارتباط میان استفاده از اینترنت و مشارکت سیاسی از طریق وب است، نه از طریق مصاحبه حضوری یا پرسشنامه اما تحقیق به مطالعه مشارکت اجتماعی به صورت کلی می پردازد که مشارکت سیاسی نیز بخشی از آن می باشد، و در مقایسه با آن بسیار جامع تر می باشد.
5	آیا تکانه های رایانه ای دموکراسی را به حرکت در می آورد؟	توماس هاگ	1997	هاگ چنین برداشت می کند که اینترنت راه های تازه و مختلفی برای فعالیت سیاسی مردم و مشارکت آنان در فرآیندهای سیاسی ارائه می کند.	این پژوهش تأثیرات سیاسی ارتباطات اینترنتی را در تحریک روند مشارکت و بسیج سیاسی شهروندان مطالعه کرده است، این در حالی است که بسیج سیاسی و دموکراسی بخشی از مشارکت سیاسی بوده که در مقایسه با تحقیق حاضر مشارکت سیاسی بخشی از مشارکت اجتماعی است که ما در این پژوهش به دنبال آن هستیم.
6	مطالعه حوزه ی عمومی در چارچوب کلی نظریه کنش ارتباطی هابرماس	دنيس گي نور	1996	اینترنت ذاتاً دارای قابلیت آزادی بخش حوزه عمومی است ولی عوامل بیرونی و ذاتی نظیر منافع صاحبان قدرت در حوزه دولت و بنگاهای اقتصادی و صنایع ارتباطات و سرگرمی ممکن است این پتانسیل را تضعیف کنند.	این پژوهش به مطالعه حوزه عمومی و ارتباط آن با اینترنت پرداخته است، در حالی که به جزئیات این ارتباط نپرداخته است که در پژوهش حاضر به این ارتباط به طور جزئی تر در قالب مشارکت اجتماعی پرداخته می شود.

اهداف تحقیق:

هدف کلی: بررسی رابطه بین میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان

اهداف جزئی:

- 1- تعیین رابطه بین میزان مهارت استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان
- 2- تعیین رابطه بین مکان و زمان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان
- 3- تعیین رابطه بین قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی با مشارکت اجتماعی دانشجویان
- 4- تعیین رابطه بین کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی با مشارکت اجتماعی دانشجویان

متغیرهای پژوهش (تعاریف مفاهیم و اصطلاحات):

تعاریف نظری:

اینترنت: اینترنت به معنای شبکه جهانی، مجموعه ای از شبکه های مستقل و مرتبط به هم می باشد که از طریق خطوط تلفن، ماهواره و غیره به یکدیگر وصل شده اند، تا اطلاعات و داده ها بتواند به سرعت از یک کامپیوتر به کامپیوتری دیگر به هر جای دنیا انتقال یابند. شبکه جهانی اینترنت، یکی از مهم ترین نوآوری هایی است که بعضی از نظریه پردازان برای تأکید بر اهمیت آن، تأثیرات این بزرگراه عظیم اطلاعاتی را مشابه با تأثیرات اختراع چاپ بر زندگی انسان ها ذکر کرده اند (محسنی، 1380: 20).

حوزه عمومی: هابرماس حوزه عمومی را عرصه ای اجتماعی اطلاق می کند که در آن افراد از طریق مفاهیم، ارتباط و استدلال مبتنی بر تعقل، موضع گیری ها و جهت گیری های هنجاری اتخاذ می کنند که بر فرآیند

اعمال قدرت دولت، تأثیراتی آگاهی دهنده و عقلانی ساز باقی می گذارد (هابرماس، 1974: 49-55).

مشارکت اجتماعی: مشارکت اجتماعی شرکت فعالانه در حیات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و به طور کلی تمامی ابعاد حیات می باشد (ساروخانی، 521:1377).

تعاریف عملیاتی:

اینترنت: میزان استفاده دانشجویان از اینترنت به صورت عملی که طبق گویه های 6 تا 22 سنجیده می شود. **حوزه عمومی:** منظور از حوزه عمومی در این پژوهش آن دسته از اعمال و رفتار و جهت گیری هایی است که توسط گویه های 11، 12، 13، 14، 15، 19، 20، 21 و 22 سنجیده می شود.

مشارکت اجتماعی: منظور از مشارکت اجتماعی در این پژوهش آن دسته از فعالیت های عملی و نظری در اجتماع است که توسط گویه شماره 23 سنجیده می شود. **دانشجویان:** منظور از دانشجویان در این تحقیق همه دانشجویان اعم از دختر و پسر دانشگاه پیام نور استان کرمانشاه که در سال تحصیلی 901389 در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل می باشند.

روش تحقیق

روش تحقیق در این مطالعه توصیفی به روش پیمایشی است. زیرا با این روش از یک سو می توان تعداد زیادی از افراد را مورد مطالعه قرار داد و از طرف دیگر قابلیت تعمیم پذیری و مقایسه جواب پاسخ گویان امکان پذیر است. پرسش های پرسشنامه، با توجه به ادبیات و چارچوب نظری، پرسش تحقیق و سؤالات آن و به منظور عملیاتی کردن متغیرها و

مورد سنجش قرار دارد. برای تعیین روایی ابزار، چند فرم از پرسشنامه ها در اختیار 13 تن استادان و متخصصان جامعه شناسی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی تهران قرار گرفته که پس از جمع آوری نظرات آنها، اصلاحات لازم در باب تعداد و شیوهی بیان سوالات پرسشنامه برای استخراج فرم نهایی آن صورت گرفت، که پرسشنامه مذکور پس از تهیه با راهنمایی ها و انجام اصلاحات لازم توسط استاد راهنما و استاد مشاور پایان نامه و ویرایش ادبی توسط کارشناس ارشد ادبیات فارسی به صورت فرم نهایی درآمد. جهت تعیین پایایی ابزار، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد لذا ۰.۲۵ نمونه از پرسشنامه در اختیار دانشجویان قرار گرفت و پس از جمع آوری و تحلیل داده ها، ضریب پایایی حاصل محاسبه شد که برابر با ۰.۸۹٪ و نشان دهنده پایایی بالای ابزار بود.

یافته های پژوهش

سؤال کلی: آیا بین میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
جدول شماره 2: آزمون همبستگی پیرسون جهت رابطه میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی.

معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
		21.92	55.19	380	مشارکت اجتماعی
0.03	0.13	9.06	23.77	380	میزان استفاده از اینترنت

و نتیجه گرفته می شود که بین میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

تسهیل در اندازه گیری آنها طراحی شده اند. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق در زیر آمده اند:
1. پرسشنامه: پرسشنامه این پژوهش از پایان نامه کارشناسی ارشد حقیقی (1387) دانشجوی دانشگاه تهران دانشکده علوم اجتماعی گروه ارتباطات اجتماعی با موضوعیت مطالعه میزان و کیفیت استفاده از اینترنت در ایران و تأثیر آن بر میزان مشارکت سیاسی، استخراج شد و با دادن تغییرات لازم با راهنمایی اساتید راهنما و مشاور مورد تأیید قرار گرفته و عملیاتی شد. که این پرسشنامه 23 گویه و 5 سؤال مربوطه را پوشش می دهد. برای طیف بندی سوالات پرسشنامه از طیف لیکرت استفاده شده که محقق متناسب با موضوع تحقیق تعدادی گویه در اختیار پاسخگو قرار می دهد تا گرایش خود را درباره آن مشخص نماید. طیف از گرایش کاملاً موافق تا گرایش کاملاً مخالف کشیده می شود، هدف این طیف اندازه گیری گرایش به یک موضوع بر اساس ارزشهای جامعه می باشد و کاربرد این طیف نیز در جهت بررسی گرایش ها نسبت به مسئله سیاسی - اجتماعی و اقتصادی می باشد که در سطح ترتیبی نیز

با توجه به ضریب همبستگی بدست آمده (0.13) از سطح معنی دار 0.05 (0.03) بیشتر آمده است فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 تأیید می شود

سؤال اول: عنوان سؤال عبارت است از: آیا بین میزان مهارت استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ با توجه به داده‌های به دست آمده از گویه‌های 5,6,7 میزان همبستگی به شرح زیر می باشد.

جدول شماره 3: آزمون همبستگی پیرسون جهت رابطه میزان مهارت استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی

معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
		21.92	55.19	380	مشارکت اجتماعی
0.40	0.04	4.96	16.34	380	میزان مهارت استفاده از اینترنت

سؤال دوم: عنوان سؤال عبارت است از: آیا بین مکان و میزان استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ با توجه به داده های بدست آمده از گویه های 8,9,10 میزان همبستگی به شرح زیر می باشد.

با توجه به ضریب همبستگی به دست آمده (0.04) از سطح معنی دار 0.05 (0.40) کمتر آمده است فرض H_0 تأیید می شود و فرض H_1 رد می شود و نتیجه گرفته می شود که بین مهارت استفاده از اینترنت و میزان مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار وجود ندارد.

جدول 4. آزمون همبستگی پیرسون جهت رابطه مکان و میزان مهارت استفاده از اینترنت با مشارکت اجتماعی

معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
		21.92	55.19	380	مشارکت اجتماعی
0.01	0.12	5.32	14.50	380	مکان و میزان استفاده از اینترنت

سؤال سوم: عنوان سؤال عبارت است از: آیا بین قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ با توجه به داده های بدست آمده از گویه های 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 22 میزان همبستگی به شرح زیر می باشد.

با توجه به ضریب همبستگی بدست آمده (0.12) از سطح معنی دار 0.05 (0.01) بیشتر آمده است فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 تأیید می شود و نتیجه گرفته می شود که بین مکان و میزان استفاده از اینترنت و میزان مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول 5. آزمون همبستگی پیرسون جهت رابطه قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی با مشارکت اجتماعی

معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
		21.92	55.19	380	مشارکت اجتماعی
0.00	0.29	44.29	127.80	380	قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی

جدول 7. آزمون همبستگی پیرسون جهت رابطه کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی با مشارکت اجتماعی

معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
0.03	0.11	21.92	55.19	380	مشارکت اجتماعی
		17.51	44.81	380	کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی

با توجه به ضریب همبستگی به دست آمده (0.29) از سطح معنی دار 0.05 (0.00) بیشتر آمده است فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 تأیید می شود و نتیجه گرفته می شود که بین قابلیت و پتانسیل اینترنت به عنوان حوزه عمومی با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به ضریب همبستگی به دست آمده (0.11) از سطح معنی دار 0.05 (0.03) بیشتر آمده است فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 تأیید می شود و نتیجه گرفته می شود که بین کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

سؤال چهارم: عنوان سؤال عبارت است از: آیا بین کیفیت و منابع اطلاعات اجتماعی با مشارکت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ با توجه به داده های بدست آمده از گویه های 16,17,18 میزان همبستگی به شرح زیر می باشد.

جدول 6. پیش بینی میزان استفاده از اینترنت از روی مؤلفه های اینترنت (میزان مهارت، مکان و زمان، قابلیت و پتانسیل، کیفیت و منابع اطلاعات)

متغیرهای پیش بینی	F	P	R	R^2	b	T	P
میزان مهارت	63/49	0/000	0/67	0/46	0/49	12/29	/000
مکان و زمان					0/49	12/95	/000
قابلیت و پتانسیل					0/000	0/07	0/94
کیفیت و منابع اطلاعات					0/000	0/019	0/98

نتیجه گیری

مهمترین نتیجه ای که از این پژوهش می توان گرفت این است که اینترنت از قابلیت ها و امکانات فراوانی برای ایفای کارکردهای حوزه عمومی برخوردار است. این شبکه، امکاناتی در اختیار مردم جوامع مختلف می گذارد تا در فضایی مناسب به گفتگوی آزاد و برابر با هم بپردازند و در نتیجه فرآیندهای گفتگو و مباحثه، به نقطه نظرهای

است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که نوجوانان و جوانان از تمایل متوسطی به الگوی اطلاعاتی استفاده از اینترنت برخوردارند. که این پژوهش هم می‌تواند همسوی پژوهش حاضر باشد، زیرا در هر دو پژوهش جامعه مورد نظر به دلیل مشکلاتی از قبیل عدم آشنایی کامل با کامپیوتر و اینترنت از امکانات و خصوصیات منحصر به فرد آن بطور کافی و وافی بهره مند نمی‌شوند و این امر می‌تواند تأثیر آن را بر عوامل اجتماعی پایین بیاورد.

در مقایسه یافته‌های این پژوهش با پژوهش حقیقی (1387) که با عنوان مطالعه میزان و کیفیت استفاده از اینترنت در ایران و تأثیر آن بر میزان مشارکت سیاسی به پژوهش پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که 56 درصد افراد مورد مطالعه در سطح متوسط به فعالیت سیاسی می‌پردازند. که بیانگر این نکته است که تکنولوژی‌های نوین ارتباطی به ویژه اینترنت می‌تواند نقشی بسیار متفاوت از رسانه‌های سنتی در ایجاد فضای مباحثه آزاد و شکل‌گیری افکار عمومی ناشی از گفتگوی عقلانی - انتقادی و در نهایت کنش سیاسی افراد ایفا کند. که با این پژوهش همسوست، چون در هر دو پژوهش اینترنت عامل ایجاد گفتگوی آزاد و بدون سانسور در فضای مجازی شده و باعث کنش و آگاهی اجتماعی در جامعه بخصوص جامعه دانشجویی و نخبه می‌شود، و دستیابی به هدف، اینترنت به عنوان حوزه عمومی را محقق می‌سازد.

در ادامه به همسو یا غیر همسو بودن پژوهش حاضر با تحقیقاتی که در خارج از کشور انجام شده است پرداخته می‌شود. پژوهش جی وودی استنلی و کریستوفر (2008) با عنوان اثرات اینترنت بر مشارکت سیاسی، که در سال 2008 منتشر شده است به حوزه مشارکت سیاسی در اینترنت پرداخته است، این کار به وسیله ایجاد مباحثه‌ای در وب درباره انتخابات صورت گرفت. با اینکه این پژوهش تنها یکی از سطوح مشارکت اجتماعی را پوشش می‌دهد اما نتایج هر دو پژوهش نشان

مختلفی که اینترنت در اختیار آنان گذرانده برای دست زدن به کنش های جمعی و مشترک در زندگی اجتماعی و سیاسی استفاده کنند.

اما همچنان که نتایج این مطالعه نشان داد، اینترنت می‌تواند با ایفای نقش در حوزه عمومی، مشارکت اجتماعی را تسهیل کند و از این طریق به مشروعیت حکومت نیز کمک کند. بنابراین، چنین به نظر می‌رسد که اینترنت و فناوری‌های مرتبط، می‌توانند به گونه‌ای سازماندهی شوند که فضای عمومی را برای بحث اجتماعی ایجاد کنند. این فضای عمومی مجازی، به احیای حوزه عمومی‌ای که به لحاظ فرهنگی تحلیل رفته و تضعیف شده است، کمک می‌کند. اما این امر قطعی نیست؛ زیرا دسترسی آسان، سریع و راحت به اطلاعات بیشتر، لزوماً موجب آگاه شدن شهروندان نمی‌شود و یا تمایل آنها به مشارکت در مباحث اجتماعی را بیشتر نمی‌کند.

در این قسمت به همسویی و غیرهمسو بودن یافته‌های این پژوهش با سایر پژوهش‌های آمده در فصل دوم پرداخته می‌شود. بر اساس نتایج بدست آمده از سؤال اصلی این پژوهش بین اینترنت و مشارکت اجتماعی رابطه وجود دارد، این یافته‌ها با یافته‌های حسنی (1382) در خصوص اینترنت و ارزش‌ها که به مطالعه استفاده از اینترنت و گرایش دانشجویان به ارزش‌های سیاسی پرداخته است، این مطالعه تنها به سنجش ارزش‌های سیاسی و به خصوص آزادی بیان در فضای مجازی پرداخته است. این مطالعه نیز با یکی از سطوح مشارکت اجتماعی که مشارکت سیاسی می‌باشد همسو است چون در فضای مجازی اینترنت هر کس آزادی بیان بیشتری دارد و می‌تواند گرایش‌های سیاسی خود را با آزادی بیشتری بیان کند و تأیید کننده مؤلفه‌های اینترنت به عنوان حوزه عمومی می‌باشد.

در مقایسه‌ای دیگر یافته‌های این پژوهش با مطالعه گنجی (1384) تحت عنوان مطالعه الگوی کاربران اینترنت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن به مطالعه اینترنت پرداخته

سیاست و دموکراسی ترجمه حبیب الله فقیهی نژاد تهران موسسه انتشاراتی روزنامه ایران. بی، ارل (1381). روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه رضا فاضل. جلد 1 و 2، تهران، سمت بشیریه، حسین (1378). تاریخ اندیشه های سیاسی در قرن بیستم، اندیشه های مارکسیستی، جلد دوم، تهران، نشرنی. بیرانوند، علی (1386). مقاله آسیب شناسی مشارکت اجتماعی جوامع شهری ایران.

www.hamshahri.net

تاج مزینانی، علی اکبر (1382). مشارکت سیاسی جوانان: ابعاد و پویایی ها، فصلنامه مطالعات جوانان، شماره سوم.

تامپسون، ج (1380). رسانه ها و مدرنیته: نظریه اجتماعی رسانه، ترجمه: مسعود اوحدی، تهران، نشر سروش. تجری غریب آبادی، ذبیح الله (1389). وسایل ارتباط جمعی و مشارکت اجتماعی: سایت باشگاه اندیشه، تاریخ شمسی نشر 1389/9/28.

تیمورپور، سپیده (1385). بررسی رابطه میزان وابستگی به اینترنت و ویژگیهایی شخصیتی پایان نامه کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه آزاد کرمانشاه: 8586. جلالی، علی اکبر (1382). آسیب شناسی فناوری اطلاعات در خانواده. همایش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستا. پژوهشکده الکترونیک دانشگاه علم و صنعت ایران. 5 و 6 اسفند ماه 1382

جلالی، علی اکبر (1379). "نقش اینترنت در جهان آینده". مجله پژوهش و سنجش، سال هفتم، شماره 21 و 22. چلبی، مسعود (1375). جامعه شناسی نظم، تهران، نشرنی. حسنی، محمد حسین (1382). اینترنت و ارزشها: بررسی رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و گرایش دانشجویان به ارزشهای سیاسی، با تأکید بر آزادی بیان و مشارکت در حکومت. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

حقگوئی، احسن: (1378). مطالعه میزان و کیفیت استفاده از اینترنت در ایران و تأثیر آن بر میزان مشارکت سیاسی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران دانشکده علوم اجتماعی.

می دهد که اینترنت باعث افزایش مشارکت سیاسی می شود، چون اینترنت باعث کنکاش، مباحثه و تحقیق، آسانی تصمیم گیری بیشتر در این باره شده است و مشارکت را افزایش داده است در نتیجه این دو پژوهش همسو می باشند.

مطالعه توماس هاگ (1997) با عنوان آیا تکانه های رایانه ای دموکراسی را به حرکت در می آورد. او در این پژوهش تأثیرات سیاسی ارتباطات اینترنتی را در تحریک روندهای مشارکت و بسیج سیاسی شهروندان مطالعه کرده است. این پژوهش نیز مانند مورد بالا تأثیرات سیاسی اینترنت را مورد بررسی قرار داده است، و از این جهت با پژوهش حاضر همسو است که شهروندان از اینترنت برای گفتگوی متقابل و عمومی درباره مسائل سیاسی در حد قابل قبولی استفاده کرده اند و اینترنت راه های تازه و مختلفی برای فعالیت سیاسی مردم و مشارکت آنان در فرآیندهای سیاسی ارائه می کند.

و در آخر تحقیق دنیس گی نور (1996) که از محققان رشته ارتباطات سیاسی دانشگاه جورج تاون آمریکا است، در مورد مفهوم حوزه عمومی برای مطالعه جامعه شناختی در ارتباطات رایانه ای و اینترنتی است. این تحقیق نیز با پژوهش حاضر همسوست، چون درنتایج هر دو پژوهش نشان می دهد که اینترنت ذاتاً دارای قابلیت آزادی بخش حوزه عمومی است و عوامل بیرونی و ذاتی نظیر منافع صاحبان قدرت در حوزه دولت و بنگاه های اقتصادی و صنایع ارتباطات و سرگرمی ممکن است این پتانسیل را تضعیف کنند ولی این امر به شدت رسانه های سنتی نیست و در واقع کنترلی که در آنجا صورت می گیرد در اینترنت وجود ندارد چون غیر متمرکز و سانسور گریز است و کنش و واکنش بیشتری در اینترنت صورت می گیرد.

منابع

آشنا ، حسام الدین (1380). اینترنت و امنیت فرهنگی - سیاسی و اجتماعی مجموعه مقالات کمیسیون ملی یونسکو استریت، جان (1384). رسانه های فراگیر

علیرضا محسنی تبریزی و سید ابراهیم فیوضات، پایان نامه فوق لیسانس جامعه شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، مرداد 1368.

سردارآبادی، خلیل (1383). مطالعه تأثیر رسانه های جمعی، فناوری های نوین ارتباطی و ارتباطات میان فردی بر آگاهی سیاسی دانشجویان (1382/1379). مطالعه موردی دانشجویان. پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

سعیدی، محمدرضا (1382). درآمدی بر مشارکت مردمی و سازمان های غیردولتی، تهران، سمت.

عاملی، سعیدرضا (1383). دوجوانی شدن و جامعه اضطراب. نامه علوم اجتماعی. شماره 1.

عبداللهیان، حمید وزهرا اجاق (1385). بومی کردن نظریه کنش ارتباطی برای تحلیل فرایند توسعه و..... در ایران. مجله جهانی رسانه. شماره 4.

عبداللهیان، حمید (1384). نوع شناسی و بازتعریف آسیبهای اینترنتی و تغییرات هویتی در ایران، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. دوره اول، شماره 2 و 3.

عبداللهیان، حمید (1383). مطالعه شکاف ایده آل های دوجنس، تهران: طرح پژوهشی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

علیخواه، فریدین (1378) کنش ارتباطی بنیاد شکوفایی حوزه عمومی «هابرماس»، ماهنامه اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شماره 140139 سال سیزدهم، اردیبهشت.

[1] عنان، کوفی (1380). ما مردمان: نقش سازمان ملل

متحد در قرن بیست و یکم ترجمه رضا رضایی. تهران: نشر نگاره آفتاب.

غفاری، غلامرضا (1380). تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر مشارکت اجتماعی، اقتصادی سازمان یافته روستاییان به عنوان مکانیزمی برای توسعه روستایی ایران، پایان نامه دکتری، رشته جامعه شناسی توسعه، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

غفاری، غلامرضا و نیازی، محسن (1386). جامعه شناسی مشارکت، تهران، نشر نزدیک.

خانیک، هادی (1383). دموکراسی دیجیتال تهران فصلنامه رسانه 59 پاییز 1383.

خبرگزاری مهر به تاریخ (1386/10/5) و (1386/8/25).

دارنلی، جیمز (1384). جهان شبکه ای: درآمدی بر نظریه و عمل در باب جامعه اطلاعاتی، ترجمه نسرين امین دهقانی و دیگران. تهران: نشر چاپار.

داگلرن، پیتر (1385). تلویزیون و گستره عمومی، جامعه مدنی و رسانه های گروهی، ترجمه: مهدی شفق، تهران: انتشارات سروش.

دالگران، پیتر (1380) تلویزیون و گستره عمومی (جامعه مدنی و رسانه های همگانی)، ترجمه مهدی شفق، تهران: انتشارات سروش.

دالگرن، پیتر (1384). تلویزیون و گستره عمومی، ترجمه مهدی شفق، انتشارات سروش.

دانشمندی، علی (1377). نقش نهادهای مدنی در توسعه اجتماعی، مجموعه مقالات اولین همایش تدوین برنامه سوم، سازمان برنامه و بودجه، جلد سوم.

دهقان، علیرضا (1384). مقاله قماربازی اینترنتی. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی (ویژه اینترنت و آسیب های اجتماعی). سال اول، شماره 23، بهار و تابستان 1384.

راش، مایکل (1377). جامعه و سیاست: مقدمه ای بر جامعه شناسی سیاسی. ترجمه منوچهر صبوری. تهران سمت. رشیدپور، ابراهیم (1348). 'ارتباط جمعی و رشد ملی، انتشارات مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران.

ساروخانی، باقر (1377). جامعه شناسی ارتباطات، تهران: انتشارات اطلاعات.

ساعی، منصور (1382). نسل دوم مکتب فرانکفورت، سایت همشهری، سال یازدهم، فروردین ماه، سال 1382، شماره 3025.

سالتر، لی (1383). دموکراسی، جنبشهای نوین اجتماعی و اینترنت. ترجمه پیروزیادی. نشر رسانه .

سالکی، حسین (1369). مشارکت، ناشر: نشر تهران.

سراج زاده، حسین (1368). بررسی میزان شرکت مردم در انتخابات بعد از انقلاب اسلامی در شهرستان های کشور و رابطه آن با برخی متغیر های اجتماعی، به راهنمایی دکتر

میناوندچال، محمد قلی (1381). مطالعه قابلیت وامکان عملکرد اینترنت به عنوان حوزه عمومی سیاسی. دکتری دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

مهدی زاده، سید محمد (1380). جزوه نظریه های ارتباط جمعی، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی. مهدی زاده، سیدمحمد (1375). عقل ارتباطی در اندیشه های هابرماس، رسانه، سال هفتم، شماره اول، بهار 1375.

مهدی زاده، سید محمد (1383). اینترنت و حوزه عمومی، فصلنامه «رسانه» سال 15، شماره 3، شماره پیاپی 59.

مولانا، حمید (1371). گذار از نوگرایی ' ترجمه یونس شکرخواه، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها، تهران. نظام بهرامی، کمیل (1381). روابط عمومی از دیدگاه یورگن هابرماس، فصلنامه هنر هشتم، تابستان، سال هفتم، شماره دوم، شماره پیاپی 26.

نوذری، حسینعلی (1381). بازخوانی هابرماس: در آمدی بر آراء و اندیشه ها و نظریه های یورگن هابرماس، تهران، نشر چشمه.

نشریه نگاه حوزه (1383). آسیب های فرهنگی در فرایند سیطره رسانه ها. <http://rie.ir>

ویستر، فرانک (1380). نظریه های جامعه اطلاعاتی، ترجمه اسماعیل قدیمی، انتشارات قصیده سرا. ویندال، سون، سیگنایزر، بنو و اولسون، جین (1376). کاربرد نظریه های ارتباطات، ترجمه علی رضا دهقان، انتشارات رسانه .

هابرماس، یورگن (1383). دگرگونی ساختار حوزه ی عمومی: کاوشی درباب جامعه بورژوازی. ترجمه جمال محمدی. تهران: نشرافکار.

[۲] هابرماس، یورگن (1384). نظریه کنش ارتباطی ترجمه کمال پولادی. تهران: موسسه انتشاراتی روزنامه ایران.

[۳] هانتینگتون، ساموئل (1373). موج سوم دموکراسی در پایان سده بیستم، احمد شهسا، تهران، نشر روزنه. هومن، حیدرعلی (1386). شناخت روش علمی در علوم رفتاری، تهران: سمت.

فکوهی، ناصر و میر دامادی (1381). فضای سایبرنتیک به مثابه فضای شهری، فصلنامه انسان شناسی، شماره 2. کاستلز، م (1380). عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه ای، جلد یک، ترجمه: احد علیقلیان و افشین خاکباز، تهران طرح نو.

کاستلز، م و انیس. م (1384). گفتگوهایی با مانوئل کاستلز، ترجمه: حسن چاوشیان، لیلا جو افشانی، تهران نشر نی. کوثری، مسعود (1384). آنومی اجتماعی در اجتماعات مجازی. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. دوره اول. شماره 2و3.

کوهن، ج (1383). حوزه عمومی و جامعه مدنی، ترجمه: لیدا کادوسی، فصلنامه رسانه، سال پانزدهم، شماره 3.

گنجی، احمد (1385). مطالعه الگوی کاربران اینترنت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.

مای فیلد، آنتونی (1387). رسانه های اجتماعی چه هستند. ترجمه: محمد مهدی مولایی. سایت مدیا نیوز به نقل از مجله دنیای کامپیوتر و ارتباطات .

محسنی تبریزی، علیرضا (1380). جامعه شناسی جامعه اطلاعاتی، تهران، موسسه انتشارات آگاه.

محسنی تبریزی، علیرضا (1383). بیگانگی مانعی برای مشارکت و توسعه ملی، نامه پژوهش، شماره 1،

مجموعه مقالات اولین همایش ملی طرح مسائل جامعه شناسی ایران، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ اول، 1383.

محسنی، منوچهر (1380). جامعه شناسی جامعه اطلاعاتی، تهران، نشر دیدار.

محسنی، منوچهر و جاراللهی، عذرا (1382). مشارکت اجتماعی در ایران، تهران، آرون.

معمد نژاد، کاظم (1369). سیری در تحول مطالعات ارتباطی، 'ارتباط شناسی' تألیف مهدی محسنیان راد، انتشارات سروش.

میناوند، محمد قلی (1385). اینترنت و توسعه سیاسی: حوزه عمومی در فضای سایبرنتیک، پژوهش علوم سیاسی، شماره 2 بهار و تابستان 1385، سایت SID.IR.

- Bimber, B. (2001). Information And Political Engagement In America: The Search For Effects Of Information Technology At The Individual level. *Political Science Quarterly* 54(1): 53-67.
- Casapulla, G. and others (2001), Community network and access for all in the era of the free internet, *Discovering treasure of community*, in *Community Informatic reader*, edited by Keeble, L. and Loader, B., London and New York, Routledge
- Council, N.R. (2005). *Information Technology, Research, Innovation, And E Government*. Washington D.C.: National Academy Press
- Janson, A. (2001). *Democracy & Internet*. *Third World Quarterly*. Vol. 22. No. 1.
- Colman, S. (1999). From Virtual Representaion to Direct Deliberation. In Barry ague (Eds) *Digital Democracy*. London: Routledge.
- Ferdinand, P. (2000). *The Internet, Democracy & Democratization*. London: Frank Cass Publisher
- Gaynor, Denis. (1996). *Democracy In The Age Of Information: A Reconceptation Of The Public Sphere*. Retrieved November 12, 2007 from
- Goldschmidt, K. (2006). *Email Overload In Congress: Managing A Communications Crisis*. Washington, D.C., Congress Online Project: 115.
- Gattiker and others (2001), *The virtual community: Building on social structure, Relation and trust to achieve value*, in *Community Informatic reader*, edited by Keeble, L. and Loader, B., London and New York, Routledge
- Garnham, N. (2004), *The media and the public sphere*, in *The information society reader*, Edited by Frank Webster, London and New York, Routledge
- Gromala, D. Kennedy, B. M. (eds) *Cyber culture streader*. London: Routledge. 2001.
- Habermas, J. (2004). *The media and the public sphere*, in *The information society reader*, Edited by Frank Webster, London and New York, Routledge.
- Habermas, Jurgen (1974), *The Public Sphere: An Encyclopdia Article 1964*, *New German Critique*, No 3, 1974, pp. 49-55.
- Habermas, Jurgen (1989). *The Structural Transformation Of The Public Sphere*, Translated By Thomas Burger, And Ferdrick Lawrence. Cambridge Massachusetts: The MIT Press.
- Habermas, Jurgen (1993). *Further Reflections On The Public Sphere*. In C. Calhoun (ed). *Habermas And The Public Sphere*. Cambridge Mass: The MIT Press.
- Howell, D.C. (2000). *Statistical Methods For Psychology* (5th Ed.). Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
- Hug, Thomas. (1997). *Can Computer Shocks Activate Democracy?* *Diss. Mastergrade Society, Science And Technology In Europe*.
- Kellner Douglas, "intellectuals, the new Public Sphere and thechno politics",
- Kean, J. (2004) *Structural transformation of the public sphere*, in *The information society reader*, Edited by Frank Webster, London and New York, Routledge.
- Malina, A. (2000). *Can Website Change Citizens*. Retrieved June 3, 2007 from www.umich.edu/luoai.
- Oblack, J. (2003). *Boundaries of Interaction Public Engament*. *Jcmc*, 8(3).
- Sussman, I. (2000). *Censor Does Govern The Internet & press & Freedom*.
- O'Brien, R. (2003). *Civil Society, The Public Sphere And Internet*. Retrieved April 30, 2007 from.
- Papacharissi zizi, "The virtual sphere" in webster Frank (ed) *The information society Reader*, Routledge publications, 2004.
- Ranerup, A. (2001), *Online forums as tool for people centered governance: experiences from local government in Sweden*, in *Community Informatic reader*, edited by Keeble, L. and Loader, B., London and New York, Routledge.
- Rheingold, Howard (1998) "The Virtual Community: (EBook) Chapter 10: Disinformocracy"
- At: <http://www.well.com/user/hlr/vcbook/vcbook10.html>, last visited: 27 April.
- Stanley, J. Woody & wear, Christopher (2008). *The Effect of Internet Use On Political Participation* Retrieved January 27, 2008 from.
- Tai wanese adolescents. *Cyberspace behavior* 2001 Jun; 4(3): 377-6.
- Uhm, Y & Hague, R. (2002). *Electronic*

Governance & Political Participation.
Retrieved April 16,2007 from
www.Essey.Ac.uk/ECPR/Ecents/Hague
Woo Jung shin2003 Ian McLean 4 dennet
Vickers 5 Michael Walzer 6 Jean Elshtain 7
Public Space 8 Public Sphere.